

Những vấn đề về các sự kiện đột phát và ứng phó với các sự kiện đột phát ở nước ta hiện nay

MAI HẢI OANH*

Việt Nam cũng giống như hầu hết các quốc gia khu vực châu Á thường xuyên phải đối phó với thiên tai, lũ lụt, hạn hán, động đất, dịch bệnh,... Những năm gần đây, các hiện tượng này diễn ra với tần suất cao hơn, bất thường hơn, gây hiệu quả nghiêm trọng hơn làm cho nhiều người chết, nhiều gia đình bị mất nhà cửa, mất phương tiện sản xuất và rơi vào cảnh nghèo khó. Đối phó với những sự kiện đột phát này cần các cấp chính quyền có cơ chế phản ứng nhanh, sự vào cuộc của các tổ chức xã hội và quần chúng nhân dân.

Sự kiện đột phát là tình trạng không thể tránh khỏi và thường xuyên xảy ra

Sự kiện đột phát không phải chỉ là hiện tượng xã hội mà còn bao gồm cả những hiện tượng tự nhiên. Từ xưa đến nay, sự xuất hiện của các loại sự kiện đột phát là tình trạng không thể tránh khỏi và thường xuyên xảy ra trong xã hội loài người. Tuy nhiên, ngày nay sức tàn phá và sự ảnh hưởng nghiêm trọng của nó đến mọi mặt đời sống đang ngày càng trở nên cấp thiết. Nhận thức rõ vấn đề, Đảng và Nhà nước ta hết sức coi trọng công tác quản lý ứng cấp đối với các sự kiện đột

phát. Quản lý ứng cấp đối với các sự kiện đột phát tức là chỉ những hoạt động quản lý của Nhà nước ngay lập tức áp dụng những biện pháp và xử lý khẩn cấp đối với các loại sự kiện đột phát.

Sự kiện đột phát là khái niệm chung của các loại tình hình khẩn cấp gây đe dọa cho an ninh công cộng, trật tự xã hội và đời sống nhân dân xảy ra đột ngột. Sự kiện đột phát có ảnh hưởng xấu đến sự phát triển kinh tế và ổn định xã hội, không những thế nó còn phá hoại môi trường sinh thái và môi trường sống của con người, đồng thời đe dọa nghiêm trọng đến an ninh

sinh mạng và tài sản của nhân dân. Sự kiện đột phát chủ yếu có 5 loại: (1) thiên tai (động đất, núi lửa, lũ lụt, cơn bão, khí hậu băng tuyết...); (2) các loại sự cố an ninh (gồm giao thông, sản xuất, du lịch, hoạt động tập thể, y tế công cộng...); (3) xung đột lợi ích xã hội; (4) hoạt động phạm tội hình sự lớn; (5) các thế lực thù địch chống phá...

Nhìn lại tiến trình lịch sử phát triển xã hội và nhất là 20 năm gần đây, ở nước ta có thể nhận thấy rõ, các loại sự kiện đột phát có xu hướng tăng cả về mặt hình thức,

* PGS, TS, Tạp chí Cộng sản

chúng loại, phạm vi ảnh hưởng,... Đây là thời kỳ xảy ra sự kiện đột phát chủ yếu do ba nguyên nhân chính như sau:

Một là, là hiện tượng mang tính quy luật của tiến trình hiện đại hóa. Khi GDP bình quân đầu người của một nước hoặc một khu vực đạt 1.000 đến 3.000 USD lúc đó dân số phát triển, tài nguyên cạn kiệt, môi trường ô nhiễm, biến đổi khí hậu diễn biến phức tạp; các mâu thuẫn xã hội liên quan đến lợi ích, sự công bằng dễ bùng nổ dẫn đến xung đột xã hội,... Cuối thế kỷ XX, đầu thế kỷ XXI, công cuộc công nghiệp hóa, hiện đại hóa ở nước ta đã vào thời kỳ phát triển như vậy. Sự phát triển của lực lượng sản xuất, sự nâng cao không cân bằng mức sống của người dân đã thường xuyên tạo nên sự mất cân đối về kinh tế, tâm lý xã hội có nhiều biến động... Đó là những nguyên nhân dẫn đến các loại sự kiện đột phát thường xuyên xảy ra.

Hai là, sự quản lý của Nhà nước chưa “bắt” kịp với sự phát triển kinh tế - xã hội. Khi chuyển đổi mô hình xã hội, tất yếu đòi hỏi phải cải cách hành chính. Tuy nhiên, bước tiến này thường lạc hậu hơn so với tiến trình phát triển kinh tế. Hiện nay, nước

ta đang vận hành nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, nhưng việc chuyển đổi chức năng của Nhà nước chưa theo kịp, vẫn đang trong quá trình điều chỉnh, thích ứng. Vì vậy, các nội dung cải cách hành chính, hình thức tổ chức, phương thức quản lý và năng lực thực hiện của chính quyền các cấp còn chưa đáp ứng yêu cầu của thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa. Quản lý nhà nước trong nhiều mặt yếu kém,...

Ba là, sự ảnh hưởng của môi trường quốc tế. Sự phát triển của bất kỳ một quốc gia nào đều không thể thoát khỏi sự ảnh hưởng của nhân tố quốc tế, đặc biệt là các nước đang phát triển. Việt Nam cũng không ngoại lệ.

Hiện nay, với việc mở cửa và hội nhập quốc tế, sự cạnh tranh đang ngày càng khốc liệt, cục diện chính trị, kinh tế đa cực và xu hướng phát triển hòa bình đang gặp những thử thách nghiêm trọng; sự phát triển kinh tế và ổn định xã hội tồn tại không ít khó khăn... dẫn đến nhiều sự kiện đột phát nổi lên đồng loạt. Tăng cường quản lý ứng cấp đối với các sự kiện đột phát của Nhà nước, nâng cao năng lực ứng phó với các nguy cơ công cộng là sự lựa chọn tất yếu để

phòng ngừa các loại sự kiện đột phát hiện nay.

Đặc trưng của sự kiện đột phát và cơ chế giải quyết nguy cơ

Sự kiện đột phát phát sinh thường xuyên và tồn tại hàng loạt là không thể tránh khỏi. Tuy nhiên, có thể căn cứ vào kinh nghiệm và nhận diện tính quy luật của sự phát triển sự vật, hiện tượng để đưa ra những dự đoán và biện pháp để phòng sự kiện đột phát, giảm thiểu tối đa nguy cơ xảy ra sự kiện đột phát và giảm bớt thiệt hại do sự kiện đột phát gây ra.

Nhìn chung, sự kiện đột phát có những đặc trưng sau:

Một là, tính không xác định. Mặc dù chúng ta có thể dự đoán được những hiện tượng không bình thường có thể xảy ra nhưng chưa thể nắm bắt được thời gian cụ thể, hình thức biểu hiện bất thường của những loại sự kiện đột phát.

Hai là, tính phá hoại. Điều kiện sinh tồn của nhân loại là trạng thái quan hệ xã hội và trật tự hành động tập thể ổn định bền vững. Sự kiện đột phát thực ra là hiện tượng phá hoại quan hệ xã hội và trật tự hành động tập thể đang ổn định dẫn đến mất trật tự.

Ba là, tính cấp bách. Sự kiện đột phát phát sinh bất ngờ và có ảnh hưởng tiêu cực đến sự phát triển kinh tế, ổn định xã hội và tính mạng của người dân. Cho nên, chính phủ của bất cứ quốc gia nào cũng cần có phản ứng kịp thời, nhanh chóng đối với sự kiện đột phát trong khoảng thời gian càng ngắn càng tốt để ngăn chặn và xóa bỏ nhanh hiện tượng bất thường làm phương hại đến lợi ích của các thành viên trong xã hội.

Ngày nay, để xử lý nguy cơ xảy ra sự kiện đột phát, chúng ta cần làm tốt công tác dự phòng (trước khi xảy ra sự kiện đột phát), quá trình xử lý (trong khi xảy ra sự kiện đột phát), giải quyết các vấn đề sau khi xảy ra sự kiện đột phát xảy ra. Sau khi nghiên cứu kỹ lưỡng ba khâu nói trên Chính phủ tổ chức, huy động nguồn nhân lực, vật lực và tài chính rất lớn; có các văn bản pháp luật hướng dẫn thực hiện; chính sách hỗ trợ; quy hoạch, quản lý nguồn ứng phó khẩn cấp.

Thứ nhất, phân định rõ trách nhiệm quản lý ứng phó khẩn cấp và yêu cầu hành động đối với chính quyền các cấp.

Từ thực tiễn, thiết lập một cơ chế ứng phó khẩn cấp phải có với sự lãnh đạo thống

nhất, phản ứng linh hoạt và hiệu quả; phối kết hợp giữa chính quyền các cấp và các bộ, ngành liên quan theo nguyên tắc lấy các điều khoản ràng buộc làm chủ, từ đó phân cấp quản lý, quy định trách nhiệm rõ ràng và phân công hợp tác. Cấp Trung ương chịu trách nhiệm quản lý điều phối ứng phó mọi sự việc khẩn cấp, đưa ra quy hoạch chính sách xử lý, xây dựng chế độ dự báo, cảnh báo và báo cáo thông tin và phân bổ nguồn lực... Trách nhiệm chủ yếu của cấp tỉnh và các cơ quan hữu quan là đưa ra sự chỉ đạo và giúp đỡ về mặt quản lý ứng phó khẩn cấp cho chính quyền địa phương, thiết lập cơ quan điều phối ứng phó khẩn cấp mang tính tổng hợp, xử lý trực tiếp các sự kiện đột phát lớn xảy ra trong phạm vi toàn tỉnh; chính quyền cấp thành phố, huyện, xã chịu trách nhiệm xử lý trực tiếp các sự kiện đột phát xảy ra tại địa phương, theo đó cần quy định rõ quyền hạn để nghiêm túc thực hiện xử lý ứng phó khẩn cấp,... Đặc biệt, tại thành phố lớn và vừa, do dân số, kiến trúc, giao thông ở đây khá tập trung, các sự kiện đột phát dễ dàng xảy ra và tần suất nhiều, cần tập

trung quản lý ứng phó khẩn cấp mang tính trực chiến, có tình huống dự phòng và xử lý các sự kiện đột phát nhằm nâng cao khả năng ứng phó toàn diện, phản ứng nhanh trước các sự kiện đột phát.

Thứ hai, phát huy vai trò của các tổ chức xã hội trong quản lý ứng phó khẩn cấp.

Trong xã hội hiện nay, quản lý ứng phó khẩn cấp cũng như quản lý hành chính đều cần sự vào cuộc hành động của cả Chính phủ và toàn xã hội, trong đó cần thiết phải phát huy đầy đủ vai trò của các tổ chức, doanh nghiệp, hiệp hội ngành nghề, đoàn thể xã hội và tổ chức trung gian. Dưới góc độ quản lý ứng phó khẩn cấp các sự kiện đột phát, việc thiết lập cơ chế hợp tác giữa Chính phủ, các bộ, ngành với tổ chức xã hội càng có ý nghĩa đặc biệt quan trọng. Trong giai đoạn dự phòng, các tổ chức xã hội có thể cung cấp nguồn thông tin, những dự đoán, cảnh báo và phòng bị công việc; trong giai đoạn xử lý, các tổ chức xã hội có thể trở thành đội quân chủ lực và là đội cứu trợ “thiện chiến”; trong giai đoạn sau xử lý, các tổ chức xã hội có thể trở thành “vũ khí” hỗ trợ và điều tiết khi ứng phó với các sự kiện đột phát.

Nói tóm lại, cần phát huy hết mọi ưu thế, tổ chức cho các lực lượng xã hội tham gia quá trình quản lý ứng phó khẩn cấp, tạo ra sự kết hợp và bổ sung những mặt tốt, mặt mạnh giữa chức năng, nhiệm vụ của Chính phủ và chức năng, nhiệm vụ của xã hội.

Thứ ba, xây dựng cơ cấu quản lý ứng phó khẩn cấp mà Chính phủ là đối tượng chịu trách nhiệm và quần chúng nhân dân là đối tượng tham gia

Ứng phó với sự kiện đột phát không chỉ là trách nhiệm và nghĩa vụ của Chính phủ, mà còn là hành động chung của mọi thành viên trong xã hội. Nếu quần chúng không tự giác tham gia và tích cực phối hợp thì mọi nỗ lực của Chính phủ sẽ rất khó đạt được kết quả khi xử lý, ứng phó với sự kiện đột phát. Vì vậy, cần giáo dục, hướng dẫn và giúp đỡ nhân dân tích cực tham gia công tác dự phòng trước những nguy hại mà các sự kiện đột phát có thể đem lại, tích cực hỗ trợ các bộ, ngành, cơ quan hữu quan xử lý tốt các sự kiện đột phát. Đây cũng là trách nhiệm, nghĩa vụ trong quản lý ứng phó khẩn cấp của chính quyền các cấp. Các sự kiện đột phát có liên quan

trực tiếp đến tính mạng, tài sản và chất lượng cuộc sống của quần chúng nhân dân. Chính phủ cần kịp thời công bố chính xác, trung thực thực trạng của các sự kiện đột phát, tăng cường ý thức tự bảo vệ của nhân dân, giúp nhân dân kịp thời đưa ra phán đoán, quyết định của mình khi có sự kiện đột phát xảy ra, giảm thiểu tối đa những tổn thất xã hội.

Tuy nhiên, để ứng phó khẩn cấp với các sự kiện đột phát, vẫn cần chú trọng giải quyết một số vấn đề sau:

Một là, Chính phủ và chính quyền các cấp cần thực sự có một nhận thức: bảo đảm tính mạng và tài sản của nhân dân là trách nhiệm quan trọng hàng đầu.

Sự kiện đột phát cho dù là sự kiện xã hội hay là sự kiện tự nhiên đều gây hại cho con người và xã hội, không chỉ đe dọa đến sức khỏe, tính mạng và tài sản của người dân, mà còn ảnh hưởng nghiêm trọng đến đời sống của nhân dân và quá trình sản xuất, phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Trách nhiệm của Chính phủ không những phải nhanh chóng loại bỏ những mối nguy hại mà còn kịp thời có các biện pháp hành chính tích cực, hiệu quả để ứng phó với các sự kiện đột phát.

Tuy nhiên, khi áp dụng các biện pháp hành chính nhằm ứng phó với các sự kiện đột phát cần thận trọng, có tính toán đến những ảnh hưởng xấu đối với tâm lý và cuộc sống an bình của người dân. Thực tế chứng minh rằng, đối với các sự kiện xảy ra đột xuất thì các biện pháp hành chính kịp thời là rất cần thiết, thẳng thắn đối mặt với các sự kiện xảy ra đột phát. Việc giấu giếm, báo cáo chậm, hay báo cáo sai, cản trở, từ chối cung cấp thông tin đối với sự kiện đột phát là nguyên nhân dẫn đến không kịp thời ứng phó với các sự kiện đột phát gây hậu quả nghiêm trọng và tổn thất nặng nề.

Hai là, làm tốt công tác trao đổi thông tin, tăng cường ý thức phòng, chống và khả năng ứng phó với sự kiện đột phát trong toàn xã hội; nghiên cứu dự báo các sự kiện đột phát, làm tốt công tác chuẩn bị ứng phó khẩn cấp khi xảy ra các sự kiện đột phát.

Chính quyền các cấp; các bộ, ngành chức năng đều có trách nhiệm ứng phó với các sự kiện đột phát trong phạm vi công việc và chức năng của mình, ý thức lo lắng trước hiểm họa, tăng cường công tác đánh giá rủi ro; giảm thiểu tần suất xảy ra

các sự kiện đột phát và giảm thiệt hại do sự kiện đột phát gây ra. Chính phủ, địa phương và các bộ, ngành nghiên cứu kỹ tình hình, đưa ra mọi tình huống ngoài ý muốn có thể xảy ra, thu thập thông tin và đưa ra tình huống ứng phó khẩn cấp; căn cứ vào sự thay đổi của tình hình không ngừng hoàn thiện, thiết lập nhiều hình thức, cấp độ và nhiều kênh công bố cảnh báo rủi ro; giáo dục, tuyên truyền giúp người dân hiểu đầy đủ nguy cơ rủi ro đang tiềm ẩn...

Tăng cường liên kết mạng lưới giữa các hệ thống thông tin khác nhau. Từ tình hình thực tế, sự thiếu liên kết mạng lưới thông tin giữa các hệ thống thông tin, giữa Chính phủ và xã hội và vấn đề chia sẻ nguồn thông tin đã khá rõ rệt. Vì vậy, cần thiết lập một hệ thống thông tin ứng phó khẩn cấp, nhất thiết phải tăng cường mạng lưới liên kết thông tin giữa các hệ thống thông tin khác nhau, chỉ rõ trách nhiệm cung cấp thông tin, thực hiện chia sẻ nguồn tin; phát huy đầy đủ vai trò chuyên gia, nâng cao khả năng phân tích thông tin, đặt ra chế độ báo cáo thông tin, chỉ rõ tiêu chuẩn, thời hạn, nguồn và trách nhiệm của báo cáo thông tin.

Ba là, muốn ứng phó hiệu quả với các sự kiện đột phát, cần có chính sách, thể chế và những hỗ trợ về mặt pháp luật. Công tác quản lý ứng phó khẩn cấp với tư cách là bộ phận cấu thành hữu cơ của quản lý nhà nước, cần kết hợp với tính toán tổng thể và phương thức hành động đối với những tình huống ứng phó khẩn cấp, xử lý tốt mối quan hệ giữa “trạng thái thông thường” với “trạng thái ứng phó khẩn cấp”, có cơ chế phối kết hợp giữa Trung ương và địa phương, các bộ, ban, ngành liên quan; phân bổ và sử dụng mọi nguồn lực một cách hợp lý.

Tăng cường liên kết mạng lưới các hệ thống thông tin. Sự thiếu liên kết mạng lưới thông tin giữa các hệ thống thông tin, giữa Chính phủ với xã hội và vấn đề chia sẻ thông tin ảnh hưởng rất lớn đến công tác ứng phó với các sự kiện đột phát cần xử lý khẩn cấp. Vì vậy, cần thiết lập một hệ thống mạng lưới liên kết thông tin, chỉ rõ trách nhiệm cung cấp thông tin, chia sẻ nguồn tin; phát huy vai trò chuyên gia trong phân tích thông tin, đặt ra chế độ báo cáo thông tin, chỉ rõ tiêu chuẩn, thời hạn, nguồn và trách nhiệm của thông tin được báo cáo.

Chú trọng mối liên hệ qua lại giữa Chính phủ với giới truyền thông, phát huy vai trò hướng dẫn cảnh báo và giám sát của truyền thông trong quản lý ứng phó khẩn cấp; hoạch định dự án, xử lý kỹ thuật; xây dựng cơ chế hợp tác, trao đổi với cộng đồng quốc tế. Đào tạo chuyên ngành và huấn luyện tâm lý; trang bị những thiết bị kỹ thuật hiện đại, tiên tiến; cung cấp trước bản đồ, sơ đồ diễn biến của các sự kiện đột phát và bản thuyết minh về nguy cơ xảy ra các sự kiện đột phát; không ngừng nâng cao khả năng xử lý chính xác và dự phòng thiệt hại cho nhân viên tuyến đầu.

Bốn là, tăng cường khả năng ứng phó và ý thức phòng, chống đối với sự kiện đột phát trên toàn xã hội; đưa quản lý ứng phó khẩn cấp các sự kiện đột phát vào trong công việc hằng ngày của Chính phủ. Chính quyền các cấp và các bộ, ngành chức năng đều có trách nhiệm ứng phó các sự kiện đột phát trong phạm vi quyền hạn của mình để nghiên cứu kỹ tình hình, từ đó đưa ra mọi tình huống ngoài ý muốn có thể xảy ra để có những biện pháp ứng phó và trợ cấp xã hội đột xuất kịp thời, hiệu quả khi có các sự kiện đột phát xảy ra ■